УДК 159.947.5:331.548-057.875

DOI збірника: https://doi.org/10.68134/ah.2026-11-06

Михалевич Тетяна Олександрівна
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
ORCID: 0009-0005-7367-7973

ПСИХОЛОГІЧНІ КОРЕЛЯТИ АВТОНОМНОЇ КАР'ЄРНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Анотація. У статті досліджено психологічні кореляти автономної кар'єрної мотивації майбутніх психологів. Сучасний професійний розвиток відбувається в умовах соціально-економічної невизначеності та мінливості ринку праці, що актуалізує пошук внутрішніх ресурсів професійної стійкості. В емпіричному дослідженні взяв участь 61 здобувач психологічної освіти бакалаврського і магістерського рівнів віком від 21 до 54 років. Використано авторську анкету щодо мотивів професійного вибору, україномовну адаптацію Шкали автономної кар'єрної мотивації та короткий опитувальник особистісних рис BFI-10. Застосовано описову статистику й кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта Пірсона. Результати засвідчили переважання автономних форм кар'єрної мотивації, передусім визначеної регуляції та внутрішньої мотивації. Серед особистісних рис найбільш вираженими виявилися сумлінність, відкритість до досвіду та доброзичливість. Кореляційний аналіз виявив переважно слабкі зв'язки між типами мотивації й особистісними рисами. Найпомітнішими були позитивний зв'язок внутрішньої мотивації із сумлінністю та негативний зв'язок зовнішньої регуляції з відкритістю до досвіду. У підготовці майбутніх психологів доцільно приділяти увагу рефлексії мотивів професійного вибору, узгодженню кар'єрних цілей із власними цінностями та підтримці самостійності професійних рішень.

Ключові слова: автономна кар'єрна мотивація, майбутні психологи, теорія самодетермінації, професійне становлення, професійна ідентичність, Big Five.

Abstract. The article investigates the psychological correlates of autonomous career motivation in future psychologists. Contemporary professional development takes place amid socio-economic uncertainty and labour market volatility, which underscores the importance of internal resources for professional resilience. The empirical study involved 61 psychology students at bachelor's and master's levels, aged 21 to 54 years. An original questionnaire on motives for professional choice, the Ukrainian adaptation of the Autonomous Career Motivation Scale, and the BFI-10 personality inventory were used. Descriptive statistics and Pearson correlation analysis were applied. The results revealed a predominance of autonomous forms of career motivation, primarily identified regulation and intrinsic motivation. Among personality traits, conscientiousness, openness to experience, and agreeableness were the most pronounced. Correlation analysis revealed mostly weak associations between motivation types and personality traits. The most notable were a positive link between intrinsic motivation and conscientiousness, and a negative link between external regulation and openness to experience. In training future psychologists, attention should be paid to reflection on professional choice motives, alignment of career goals with personal values, and support for autonomous professional decision-making.

Keywords: autonomous career motivation, future psychologists, self-determination theory, professional development, professional identity, Big Five.

Вступ

Актуальність проблеми. Сучасний професійний розвиток відбувається в умовах соціально-економічної невизначеності, мінливості ринку праці та необхідності неодноразового перегляду кар’єрних планів. В Україні ці процеси посилюються наслідками повномасштабної війни, що актуалізує професійну переорієнтацію та пошук внутрішніх ресурсів професійної стійкості. Для майбутніх психологів особливого значення набуває не лише інтенсивність

бажання працювати за фахом, а й характер мотиваційної регуляції: наскільки професійні рішення узгоджуються з особистісними цінностями, інтересами та усвідомленими цілями. Водночас психологічні кореляти автономної кар'єрної мотивації у здобувачів психологічної освіти потребують подальшого емпіричного вивчення.

Теоретичні засади. У межах теорії самодетермінації R. M. Ryan та E. L. Deci автономна мотивація відображає добровільне прийняття цілей і переживання діяльності як особистісно значущої, тоді як контрольована мотивація пов'язана з тиском, зовнішніми вимогами або прагненням уникнути негативної оцінки [1; 5]. У теорії конструювання кар'єри M. L. Savickas професійне становлення осмислюється як активне формування та переосмислення власної кар'єрної траєкторії [2]. На цій основі автономну кар'єрну мотивацію доцільно розглядати як ресурс усвідомленого професійного вибору та саморегуляції професійного розвитку [4].

Мета і завдання

Мета дослідження. Дослідити сутність автономної кар'єрної мотивації майбутніх психологів та її взаємозв'язок з особистісними рисами.

Методи

Методи та вибірка. В емпіричному дослідженні взяв участь 61 здобувач психологічної освіти бакалаврського і магістерського рівнів віком від 21 до 54 років; 96 % вибірки становили жінки. Використано авторську анкету щодо мотивів професійного вибору, україномовну адаптацію Шкали автономної кар'єрної мотивації (О. Литвиненко, Я. Коркос) [3] та короткий опитувальник особистісних рис BFI-10. Застосовано описову статистику й кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта Пірсона.

Результати та обговорення

Результати дослідження. За даними самооцінки, 79,2 % учасників визначили власну мотивацію до навчання як переважно внутрішню, а 20,8 % — як зовнішню. Серед провідних мотивів вибору психологічної освіти найчастіше називали бажання допомагати іншим людям (45,3 %) та прагнення до саморозвитку й особистісного зростання (28,0 %). Ці відповіді відображають значущість гуманістичних та особистісно орієнтованих мотивів професійного вибору.

Аналіз структури кар'єрної мотивації засвідчив найвищі середні показники визначеної регуляції (M = 0,95), внутрішньої мотивації (M = 0,77) і внутрішньо орієнтованої позитивної регуляції (M = 0,74). Значно нижчими виявилися показники внутрішньо орієнтованої негативної та зовнішньої регуляції (обидва M = 0,11) й амотивації (M = 0,05). Отже, у досліджуваній вибірці переважають автономні форми мотиваційної регуляції. Показово, що визначена регуляція має найвище значення: професійна освіта сприймається учасниками передусім як усвідомлено важливий засіб реалізації власних цілей.

За п'ятифакторною моделлю особистості найвищі середні показники виявлено за сумлінністю (M = 5,57), відкритістю до досвіду (M = 5,55) та доброзичливістю (M = 5,48). Показники екстраверсії (M = 4,53) і нейротизму (M = 4,09) були нижчими. Отриманий профіль відображає вираженість відповідальності, орієнтації на розвиток та схильності до конструктивної міжособистісної взаємодії в межах цієї вибірки.

Кореляційний аналіз виявив переважно слабкі зв'язки між типами мотивації й особистісними рисами. Найпомітнішими були позитивний зв'язок внутрішньої мотивації із сумлінністю (r = 0,296) та негативний зв'язок зовнішньої регуляції з відкритістю до досвіду (r = −0,274). Виявлено також слабкий позитивний зв'язок визначеної регуляції з відкритістю до досвіду (r = 0,177). Водночас наведені коефіцієнти самі по собі не дають підстав для

висновку про причинність або універсальну прогностичну роль особистісних рис. Загальна картина результатів свідчить про багатофакторність автономної кар’єрної мотивації.

Практичне значення.

Результати обґрунтовують доцільність спрямування психологічного супроводу майбутніх психологів не лише на розвиток загальних особистісних характеристик, а насамперед на усвідомлення професійних мотивів, уточнення цінностей, підтримання автономії та формування особистісно значущих цілей. У магістерській роботі на цій основі запропоновано програму розвитку автономної кар’єрної мотивації, що поєднує мотиваційний, рефлексивний і поведінково-цільовий компоненти. Її ефективність потребує окремої емпіричної перевірки.

Висновки

Результати дослідження засвідчили переважання автономних форм кар’єрної мотивації у майбутніх психологів, передусім визначеної регуляції та внутрішньої мотивації. Це вказує на важливість усвідомленого прийняття професійних цілей і особистісного сенсу майбутньої діяльності. Хоча у вибірці найбільш вираженими виявилися сумлінність, відкритість до досвіду та доброзичливість, кореляції мотиваційних показників із рисами особистості здебільшого були слабкими. Отже, особистісні риси пов’язані з окремими аспектами мотиваційної регуляції, проте не дають вичерпного пояснення її автономності. У підготовці майбутніх психологів доцільно приділяти увагу рефлексії мотивів професійного вибору, узгодженню кар’єрних цілей із власними цінностями та підтримці самостійності професійних рішень. Висновки стосуються досліджуваної вибірки; її обсяг, гендерна нерівномірність і кореляційний дизайн обмежують можливість узагальнення результатів.

Список використаних джерел

1. Ryan R. M., Deci E. L. Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. Guilford Press. 2017. DOI: 10.1521/978.14625/28806
2. Savickas M. L., Nota L., Rossier J. Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century. Journal of Vocational Behavior. 2009. Vol. 75, No. 3. P. 239–250. DOI: 10.1016/j.jvb.2009.04.004
3. Литвиненко О. О., Коркос Я. О. Адаптація україномовної версії шкали автономної кар'єрної мотивації. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». 2025. № 79. С. 124–132. DOI: 10.26565/2225-7756-2025-79-15
4. Guay F., Senécal C., Gauthier L., Fernet C. Predicting career indecision: A self-determination theory perspective. Journal of Counseling Psychology. 2003. Vol. 50, No. 2. P. 165–177. DOI: 10.1037/0022-0167.50.2.165
5. Gagné M., Deci E. L. Self-determination theory and work motivation. Journal of Organizational Behavior. 2005. Vol. 26, No. 4. P. 331–362. DOI: 10.1002/job.322